

CULTURES URBANES
CONTEMPORÀNIES

Mark Naison
Universitat de Fordham
NOVA YORK _ ESTATS UNITS

L'AUTOR

Professor d'Història, d'Estudis Afroamericans i director del programa d'Estudis Urbans a la Universitat de Fordham (Nova York). Dirigeix i coordina el Bronx African American History Project (BAAHP), per al qual porta realitzades més de 150 entrevistes a persones afroamericanes que van créixer al Bronx entre el 1930 i el 1980.

El *hip-hop* al Bronx

Els carrers encara formen part del *hip-hop*: de la dècada dels 70 a l'actualitat

Quan feia de guia a un grup per l'històric barri negre del Bronx, Morrisania, em vaig fixar que hi havia una colla de vint adolescents drets, en cercle, a la cantonada del carrer 168 amb l'avinguda Prospect. Seguien el ritme picant de mans, mentre ara un, ara l'altre, entraven dins el cercle i començaven a ballar enèrgicament i fent acrobàcies. Vaig quedar-me mirant-los un minut des del cotxe i després vaig conduir fins al proper destí, tot dient-me a mi mateix que semblava que havia retornat la tradició d'*street dance* (dansa al carrer) de *breakdancing* que es va iniciar al Bronx durant la dècada dels 70 —i que la gent anomenava *b-boying*.

When I was taking a group of people on a tour of the Bronx's historic Black neighbourhood, Morrisania, I noticed a group of twenty teenagers standing in a circle on the corner of 168th Street and Prospect Avenue, clapping their hands in rhythm, while one by one, people entered the circle and began dancing energetically and acrobatically. I watched for a minute in my car and then drove off to my next destination, thinking that the street dance tradition that began in the Bronx in the 1970's, which people called "b-boying," of breakdancing, seemed to have gotten a new lease on life.

«Ell sap quin és el codi. Això no va de guanyar-se un sou. Va de realitat i de fer una mica de soroll»

FORT MINOR, *Recorda el nom*

Em va impressionar tant la força de les tradicions de l'*street dance* (dansa al carrer) als barris del Bronx que posteriorment m'hi vaig referir durant una conferència als professors d'una universitat pública del Bronx, perquè se m'acabés explicant que el fenomen de dansa que havia vist, de fet, tenia el nom de *Getting Lite* i que l'havien creat bandes de dansa no convencionals per tot el Bronx, que penjaven les seves actuacions al YouTube! Quan vaig arribar a casa, vaig decidir investigar aquest fenomen a Google i vaig trobar un desplegament increïble de vídeos de *Getting Lite*, en una varietat de contextos que comprenien des de les cafeteries de l'escola, fins a les cantonades del carrer, les sales d'estar d'apartaments, l'interior dels McDonalds i dels Burger Kings i els restaurants de menjar ràpid. Els ballarins eren negres i llatins, homes i dones que, o bé acabaven de passar la franja de l'adolescència o ja hi eren de ple, amb una mitjana d'edat entre els 13 o 14. Les passes que feien incorporaven moviments de peus molt ràpids i gràcils, de vegades acompanyats de descensos i girs, però als balls hi mancava el component agressiu de la part superior del cos de l'antic *breakdancing* i *krumping* —una dansa contemporània de moda que va començar a la Costa Oest— i semblava més fàcil de ballar en un espai reduït. També hi havia menys exclusivitat de

gènere —als vídeos de *Getting Lite*, un gran nombre de ballarins són noies joves. Els vídeos eren relativament rudimentaris, probablement enregistrats amb telèfons mòbils, però, així i tot, els participants s'ho havien manegat per penjar-los a Internet, on alguns d'ells hi havien enregistrat milers de *hits*! En aquesta tasca, hi ha jugat una democràcia electrònica, que ha donat als joves l'oportunitat d'exhibir les seves habilitats a milers de persones a l'acte, amb la mínima despesa.

El *Getting Lite*: un nou estil de dansa

Com a estudiós de les tradicions musicals i culturals del Bronx, em va captivar l'emergència d'un estil de dansa nou en alguns dels mateixos barris on fa trenta anys es va originar el *breakdancing*. Com el *hip-hop* durant els seus principis, aproximadament de l'any 1973 al 1976, el *Getting Lite* va començar com un moviment jove amb arrels al barri del Bronx sense que l'haguessin potenciat els mitjans. Mentre que els vídeos d'aficionats de *Getting Lite* es troben arreu d'Internet, la dansa encara no ha estat reconeguda o publicada a les xarxes de televisió musicals més importants —l'MTV i la BET— i no s'ha incorporat als vídeos de *hip-hop* que es distribueixen de manera publicitària.

El fet que un moviment cultural encara pugui començar «de dalt a baix» als barris del

Bronx planteja preguntes interessants sobre els continus mèrits dels espais públics urbans, com a centres de creativitat musical i cultural. És quelcom únic al Bronx o existeix a alguna altra banda un nombrós grup de persones marginades que viuen en condicions de superpoblació, i on la immigració i les migracions internes porten persones amb tradicions culturals diferents a viure porta per porta?

El Bronx, un espai urbà multicultural

El Bronx, avui dia, com fa seixanta anys, quan el *rhythm and blues*, el jazz i la música afro-cubana eren els sons que se sentien al carrer i, com fa trenta anys, quan les sessions *jam de hip-hop* s'apoderaven de la imaginació dels joves als patis de l'escola, als centres cívics i als parcs, és un espai urbà multicultural que la gent de diferents nacionalitats que es trasllada al districte a la recerca d'una casa assequible transforma ràpidament. D'acord amb el Programa d'habitatge del barri de la Universitat, el Bronx, que té un dels lloguers més baixos de la ciutat i el nombre més elevat d'apartaments de lloguer estabilitzat, s'ha convertit en el districte escollit per les «famílies més pobres que ja no poden trobar un apartament assequible a altres parts de la ciutat». Moltes d'aquestes famílies les componen immigrants novinguts, en particular, de l'Àfrica occidental, Mèxic i la República Dominicana, que s'estan traslladant a habitatges de lloguer privats als sectors sud i oest del districte. Estadísticament, el Bronx té les taxes més elevades de superpoblació severa a la ciutat (4,5% per comparació a la mitjana de tota la ciutat, de 3,7%), però aquestes taxes, basades en els estudis del govern, que se sap que són poc fidedignes quan es tracta d'immigrants indocumentats, subestima seriosament l'abast del problema. Un sacerdot del Bronx del Sud que vaig entrevistar, el reverend John Grange, va assenyalar amb el dit el bloc de cinc pisos d'apartaments a

l'altre costat del carrer des de la seva església i va dir que hi havia una família mexicana sencera, sovint de sis o set persones, que vivia en cadascuna de les habitacions individuals d'aquells edificis.

Qualsevol persona que vagi a peu o en cotxe per carrers tan importants com el Fordham Road, el Grand Concourse, l'avinguda Tremont o el carrer 138 de l'est, o intenten cercar lloc per aparcar al carrer a força barris del Bronx, probablement es refien més de les estimacions del pare Grange que no pas de les del cens dels Estats Units. El Bronx, per sota del carrer Fordham, està ple de gent, tots ells negres i mulats, la majoria de classe treballadora i pobres, que representen un gran ventall de nacionalitats, religions i tradicions culturals. Cada dia, sembla que s'obri una nova mesquita, un restaurant mexicà o una adrogueria dominicana o una perruqueria per fer-se trenes als cabells i les classes a les escoles estan plenes de gom a gom de nens que parlen una gran varietat de llengües i dialectes, alguns dels quals, com el soninke, malinke i bambara, no s'han parlat mai als Estats Units i solament s'ensenyen a un grup d'universitats.

Relació del *hip-hop* amb el *Getting Lite*

Quina relació té amb la cultura del *hip-hop* i el *Getting Lite*? Segons el meu parer, en té força. Per a molts joves que es fan grans al Bronx actual, els carrers pot ser que representin un dels espais socials més lliures i, irònicament, els espais socials més segurs on es poden reunir. Habitatges plens, amb gent dormint per torns, amb hostes llogant l'espai i, en el cas dels immigrants, amb mem-

EL BREAKDANCING O EL HIP-HOP HAN FET POSSIBLE UNA SORTIDA REGENERADORA PER A MOLTS JOVES DEL BRONX

Per a molts joves del Bronx, els carrers representen un dels espais socials més lliures i segurs on es poden reunir. A la imatge, seqüències del vídeo *Getting Lite* davant l'edifici Fordham Plaza (Bronx, Nova York), on els ballarins exhibeixen les seves habilitats. SINPIE

bres de la família nous que s'hi traslladen fins que no troben les seves habitacions per viure, són indrets plens de tensió, sorollosos, i de vegades violents on, evidentment, els joves no aniria a refugiar-se del perill o procurar pau i tranquil·litat.

En les meves entrevistes orals sobre la història amb els residents del Bronx, en particular aquells que van fer-se grans als barris de les classes treballadores durant la dècada dels 70, 80 i 90, la violència domèstica era un tema recurrent, com en deixa constància el conegut llibre d'Adrian Nicole Leblanc, *Random Family* (Família a l'atzar), que tracta d'habitants del Bronx immersos en els negocis de la droga, i als dos llibres que s'han publicat recentment d'Ivan Sánchez, *Last Stop: Growing Up Wild Style in the Bronx* (Última parada: Fer-se gran a l'estil salvatge del Bronx) i *It's Only Begun: The Epic Journey of DJ Discowitz, Hip Hop's First Latino DJ* (Solament és el principi: el dia èpic del discjòquei Discowitz, el primer discjòquei llatí de *hip-hop*). Pobresa, superpoblació, abús de substàncies, violència domèstica, dissonància cultural que pot separar les diferents generacions a les famílies d'immigrants són tots factors que van empènyer generacions de nois del Bronx a cercar refugi al carrer, i encara ho fan a hores d'ara.

Si feu un cop d'ull als vídeos de *Getting Lite*, el que impressiona més és la felicitat total que desprenen els ballarins quan exhibeixen les seves habilitats. Es dibuixen grans somriures a les cares dels nois que entren a ballar dins el cercle, i a la d'aquells que piquen de mans mentre actuen. Em meravella. A la gent d'aquests vídeos se la veu tan feliç quan són a l'escola o quan són als seus apartaments? Existeix alguna altra cosa que els faci sentir tan lliures i tan vius? També, hi ha una diversitat considerable en els joves que hi participen. Hi ha tant noies com nois, llatins com negres, i, si sé interpretar l'aparença i el llenguatge verbal amb precisió, nois les famílies dels quals provenen de l'Àfrica, així com de l'Índia del Sud i de l'Oest. Problemes de família, problemes d'idioma, problemes de diners, problemes per aprovar els exàmens (fruit de les escoles obsessionades en

les puntuacions normatives dels exàmens), tot sembla caure en l'oblit quan es participa alegrement en les actuacions espontànies que creen els mateixos joves, per a ells mateixos, dins espais dissenyats per a altres usos.

En l'atmosfera pletòrica dels cercles de *Getting Lite* els participants actuen per obtenir una «credibilitat de carrer» i una fama al barri més que no pas guanys econòmics, reflex de les sessions *jam* al carrer que van ajudar a crear la cultura del *hip-hop* al Bronx a la dècada dels 70. Cito a David Toop (del llibre de James Spady, *Street Conscious Rap*).

Getting Lite al carrer Boston

Shelly She, en una novel·la amb títol *Mededes Ladies* sobre les seves experiències del *hip-hop* del Bronx, retrata amb detall un dels llocs més coneguts per a *hip-hop* al Bronx, «63 Park», un pati d'escola a la intersecció del carrer Boston i del carrer 169 —solament a sis blocs d'on vaig veure ballar *Getting Lite* per primer cop—:

«El carrer Boston era on s'havia d'anar, especialment al llarg dels mesos d'estiu, perquè sempre hi tenies grups diferents de discjòqueis punxant a una banda. El bloc sempre retronava. Ja veus, amb el Grandmaster Flash i els Furious Five, el Grand Wizard Theodore i els L Brothers, Kool Herc i els Herculords... El carrer Boston, al Bronx, va ser una de les bases d'operacions dels orígens del *hip-hop*. Hi havíem estat ballant precisament a les cantonades o al «63 Park», que de fet era un pati d'escola de ciment sota el bloc. Tota la gent anava on hi havia música. Als

carrers acostumava a haver-hi un fotimer de gent, en particular durant els mesos d'estiu. Els altaveus eren grans com el dimoni, amb els amplificadors corresponents.

Els havien engegat a un fanal del carrer, o l'allargador de cable elèctric seria de la casa d'algú i el passarien per la finestra. La gent ballava al carrer o simplement estava dreta al voltant mentre la música sonava a tot volum... Si ets un veritable addicte al *hip-hop*, pots imaginar-te l'electricitat que hi havia a l'atmosfera. Això continuava fins que o bé marxava l'electricitat o senties trets en algun lloc. Després els polis vindrien a fotre la festa enlaire. Totes aquestes accions s'aplegaven sota el nom d'*street jams* (sessions *jam* al carrer); eren com concerts gratuïts sense promotors o sous implicats, que tenien lloc purament per a la companyia i la diversió al carrer. Sempre hi va haver un ambient sense problemes».

«Aviat, cada discjòquei va esdevenir una autoritat al seu propi districte i va obtenir el suport dels seguidors locals. Pocs tenien accés als grans clubs, així que els indrets on s'actuava eren blocs i escoles, o a l'estiu, els parcs. Una festa al parc suposava connectar el sistema de so a un fanal o anar a la casa més propera al parc, pagar al propietari i estendre un cable per a l'electricitat. Un cop resolt, hi hauria festa fins que la policia la dissolgués.»

La cultura del *hip-hop* al Bronx en l'actualitat

Tot i que alguns dels termes que la Shelly Shel emprava per descriure les sessions *jam* com la del «63 Park» —«ambient sense problemes», «purament per a la companyia i diversió al carrer»— podrien aplicar-se als cercles de *Getting Lite* avui dia, les condicions socials als barris del Bronx durant els anys 70 eren, almenys aparentment, força més preocupants. Una gran porció de l'estoc d'habitatges del Bronx del Sud s'estava cremant durant aquells anys, i deixava un paisatge amb gran quantitat de piles plenes de runa, cotxes cremats i edificis d'apartaments buits amb les finestres trencades. Les sessions de *jam* de *hip-hop*, que tenien lloc als centres cívics, als patis d'escola i als espais oberts amb projectes d'habitatge públic, van facilitar una escapada temporal del caos dels voltants.

Un vers del Grandmaster Flash, «El missatge» —«no puc treure la pudor, no puc treure el soroll, no tinc diners per traslladar-me, sabeu que no tinc elecció»— parlava d'una generació de joves al Bronx que assistia als primers esdeveniments del *hip-hop*. Al llarg d'una entrevista oral d'història, Joe Conzo Jr., el primer fotògraf de *hip-hop*, va descriure com assegut a la finestra en un projecte d'habitatge públic es quedava mirant com es cremaven els blocs d'apartaments a l'altra banda del carrer, a l'avinguda Caldwell, al nord del carrer 156. Matthew Swain, actualment programador d'informàtica, va descriure el seu alleujament en traslladar-se de l'avinguda Andrews al Bronx de l'Oest, on molts dels edificis s'estaven cremant, a les cases de Mill Brook, a un projecte d'habitatge públic al Bronx del Sud, on els discjòqueis

punxaven discos al parc cada estiu i on ja no hi havia l'amenaça del foc. El *hip-hop*, en aquells anys tan difícils, va esdevenir un acte de rebel·lia i d'afirmació per part dels joves que vivien en comunitats que havien estat abandonades pel capital privat i el govern i que la majoria del món exterior donava com un cas perdut.

Però, si bé el paisatge físic del Bronx avui dia és molt diferent del de la dècada dels 70 —la majoria de les seccions cremades s'han netejat i s'han omplert de cases unifamiliars, edificis d'apartaments i centres comercials— la gent jove que viu al districte encara no sap què fer de tant estrès. És la vida a barris superpoblats plens d'immigrants nouvinguts i de gent a qui han fet fora de Brooklyn i Manhattan, joves que s'han fet grans al Bronx actual com a pobres, i hipersegregats, així com ho van fer els seus homòlegs fa trenta anys. Mentre que els serveis públics, en particular la policia i els bombers, han millorat i els graus de violència pública són considerablement baixos, els serveis d'oci per al jovent s'han posposat per a força després de les noves construccions d'habitatges, i els joves, un cop arriben a l'adolescència, tenen poques oportunitats per a activitats creatives quan ha acabat l'horari escolar. En aquest context, els carrers encara són atractius i la cultura del *hip-hop*, que facilita una sortida no violenta i festiva per a l'art i la rebel·lia juvenil, ofereix un record poderós de l'esperit fort i amb capacitat de regeneració dels joves del Bronx, que han trobat la seva pròpia manera de resistir a moltes forces que intenten fer-los invisibles. Així que connecteu-vos al vostre servidor d'Internet, teclegeu «Getting Lite al Bronx» i prepareu-vos per a una gran sorpresa! Com els seus homòlegs fa trenta anys, els nois del *Getting Lite*, amb l'ajuda de les noves tecnologies, pot ser que hagin creat alguna cosa que farà esclatar una resposta entre el jovent en circumstàncies similars a tot el món. ■

La cultura del *hip-hop* facilita una sortida no violenta i festiva per a la rebel·lia juvenil. Els joves del Bronx han trobat la seva pròpia manera de resistir a moltes forces que intenten fer-los invisibles. CORDON PRESS

NOTA DE L'EDITOR:

Vull expressar el meu agraïment a SiNPIE per la cessió d'una imatge de vídeo per il·lustrar l'article. El seu canal al portal de vídeos *on-line* Youtube (<http://www.youtube.com/user/SiNPIE>) constitueix una valuosa font d'informació sobre la gènesi i el desenvolupament de l'estil de ball de carrer conegut com *Getting Lite*.